

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 29.3.2010
KOM(2010)95 lopullinen

2010/0065 (COD)

Ehdotus:

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI

**ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta, uhrien suojelemisesta ja puitepäätöksen
2002/629/YOS kumoamisesta**

PERUSTELUT

1. EHDOTUKSEN TAUSTA

1.1. Ehdotuksen perustelut ja tavoitteet

Ihmiskauppaa pidetään maailmanlaajuisesti yhtenä vakavimmista rikoksista, räikeänä ihmisoikeusloukkauksena, nykyaikaisena orjuuden muotona ja erittäin kannattavana järjestäytyneen rikollisuuden liiketoimintana. Ihmiskaupassa on kyse hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvasta henkilöiden värväämisestä, siirtämisestä tai vastaanottamisesta pakottamisen, harhaanjohtamisen tai väärinkäytön avulla, ja siihen kuuluvat myös seksuaalinen riisto, työvoiman hyväksikäyttö, pakkotyö, kotiorjuus ja muut hyväksikäytön muodot, kuten elinten poisto.

Tästä syystä ihmiskaupaan on puututtava järein vastatoimin pyrkimällä ehkäisemään sitä, panemaan siitä syytteeseen ja suojelemaan sen uhreja.

1.2. Yleinen tausta

Useat EU:n jäsenvaltiot ovat merkittävä kohde EU:n ulkopuolisista maista suuntautuvalla ihmiskaupalla. Lisäksi on näyttöä EU:n sisäisestä ihmiskaupasta. Käytettävissä olevien lukujen perusteella EU:n alueelle tai alueella vuosittain kaupattavien ihmisten määrä voidaan kohtuudella arvioida useiksi sadoiksi tuhansiksi.

Perimmäinen ihmiskauppaa synnyttävä tekijä on epäilemättä alttius sosiaaliseen syrjäytymiseen. Syrjäytymisalttiuden taustalla on taloudellisia ja sosiaalisia tekijöitä, kuten köyhyyttä, sukupuolisyriintää, aseellisia selkkauksia, perheväkivaltaa, perheiden sisäisiä ongelmia sekä henkilökohtaisia ominaisuuksia, esimerkiksi ikä, terveydentila tai vammaisuus. Kansainväliset järjestäytyneet rikollisverkostot käyttävät tällaista alttiutta usein hyväkseen maahanmuuton avustamisessa ja riistävät ihmisiä tämän jälkeen törkeällä tavalla turvautumalla voimankäyttöön, uhkaamiseen, pakottamiseen tai muihin väärinkäytön muotoihin, esimerkiksi velkaorjuuteen. Toiminnasta saatavien voittojen suuruus on merkittävä ilmiötä ylläpitävä tekijä. Myös seksipalveluiden ja halvan työvoiman kysyntä ylläpitää toimintaa.

1.3. Voimassa olevat aiemmat säännökset

Vuonna 1989 tehdyllä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksella lapsia pyritään suojelemaan kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta. Suojeluelvoite kattaa myös ihmiskaupaan liittyvän lasten seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön.

YK teki vuonna 2000 kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen YK:n yleissopimukseen lisäpöytäkirjan ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta. Lisäpöytäkirja oli ensimmäinen ihmiskauppaa kokonaisvaltaisesti käsittelevä kansainvälinen asiakirja. Maaliskuuhun 2009 mennessä 24 EU:n jäsenvaltiota oli ratifioinut lisäpöytäkirjan ja loput kolme allekirjoittaneet sen. Euroopan yhteisö on allekirjoittanut ja hyväksynyt lisäpöytäkirjan.

Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tarjoaa kattavan ja yhtenäisen kehyksen ehkäisyyn, eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön sekä uhrien suojeeluun ja auttamiseen. Se myös velvoittaa kriminalisoimaan ihmiskaupan. Tilanne paranisi

huomattavasti, jos nämä toimet pantaisiin täytäntöön. EU:n jäsenvaltioista 16 on ratifioinut yleissopimuksen. Kymmenen jäsenvaltiota on allekirjoittanut sopimuksen ja aloittanut ratifiointimenettelyn.

Puitepäättös ihmiskaupan torjunnasta tehtiin 19. heinäkuuta 2002 reaktiona yleisesti tiedostettuun tarpeeseen puuttua EU:n tasolla tähän vakavaan rikolliseen toimintaan. Komissio antoi toukokuussa 2006 kertomuksen puitepäättöksen täytäntöönpanosta.

Direktiivillä 2004/81/EY säädetään ihmiskaupan uhreiksi joutuneille kolmansien maiden kansalaisille myönnettävästä avusta ja oleskeluoikeudesta. Komissio aikoo raportoida direktiivin 2004/81/EY täytäntöönpanosta vuonna 2010 ja harkitsee aiheellisia toimenpiteitä, joilla jäsenvaltiot voivat parantaa uhrien suojelua.

1.4. Johdonmukaisuus suhteessa unionin muuhun politiikkaan ja muihin tavoitteisiin

Kaikkien sukupuolistuneen väkivallan muotojen, myös ihmiskaupan, torjunta on erottamaton osa komission naisten ja miesten tasa-arvon edistämissuunnitelmassa¹ antamaa sitoumusta. Lapsikaupan torjunta sisältyy myös lapsen oikeuksien strategiaan². Ihmiskaupan torjunnan ja uhrien auttamisen tavoite on johdonmukainen uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS³ ja oleskeluluvista annetun neuvoston direktiivin 2004/81/EY⁴ säännösten kanssa. Jälkimmäisessä käsitellään maahanmuuttokysymyksiä, ja sitä sovelletaan ainoastaan kolmansien maiden kansalaisiin. Kaikkia tämän direktiivin säännöksiä sovelletaan edellyttäen, ettei asiasta ole säädetty edellä mainitussa direktiivissä. Ihmiskaupan torjuntatavoite on johdonmukainen myös rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY⁵ kanssa, jolla pyritään helpottamaan korvausten saamista rajatylittävissä tilanteissa, ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2008/841/YOS⁶ kanssa. Ihmiskauppa sisältyy luetteloon rikoksista, joiden tekijä luovutetaan eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2002/584/YOS⁷ mukaisesti. Edellä mainitut tavoitteet ovat täysin johdonmukaisia luetteltujen asiakirjojen kanssa samoin kuin ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen sekä Europolin ja Eurojustin mandaattien kanssa.

¹ Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, *Naisten ja miesten tasa-arvon etenemissuunnitelma 2006–2010*, SEC(2006) 275, KOM(2006) 92.

² Komission tiedonanto, *Tavoitteena lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia*, SEC(2006) 888, SEC(2006) 889, KOM(2006) 367.

³ Neuvoston puitepäättös, tehty 15 päivänä maaliskuuta 2001, uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä (2001/220/YOS) (EYVL L 82, 22.3.2001, s. 1).

⁴ Neuvoston direktiivi 2004/81/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, oleskeluluvasta, joka myönnetään yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa tekeville kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat ihmiskaupan uhreja tai jotka ovat joutuneet laittomassa maahantulossa avustamisen kohteiksi (EUVL L 261, 6.8.2004, s. 85).

⁵ Neuvoston direktiivi 2004/80/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, rikoksen uhreille maksettavista korvauksista (EUVL L 261, 6.8.2004, s. 15).

⁶ Neuvoston puitepäättös 2008/841/YOS järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta (EUVL L 300, 11.11.2008, s. 42).

⁷ Neuvoston puitepäättös, tehty 13 päivänä kesäkuuta 2002, eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä (EYVL L 190, 18.7.2002).

Kaikissa EU:n tämän alan toimissa on kunnioitettava perusoikeuksia sekä noudatettava erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan periaatteita ja yleissopimusta ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. Jäsenvaltioiden on pantava EU:n lainsäädäntö täytäntöön näitä oikeuksia ja periaatteita kunnioittaen.

Tätä ehdotusta edelsi perusteellinen selvitys, jolla haluttiin varmistaa, että direktiivin säännökset noudattavat kaikilta osin seuraavia perusoikeuksia: ihmisarvo, kidutuksen, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun ja rangaistuksen, orjuuden ja pakkotyön kielto, lapsen oikeudet, oikeus vapauteen ja turvallisuuteen, sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus, henkilötietojen suoja, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate.

Erityistä huomiota on kiinnitetty EU:n perusoikeuskirjan 5 artiklan 3 kohtaan, jossa kielletään ihmiskauppa. Perusoikeuskirjan 24 artikla on sekin tärkeä, koska monet ihmiskaupan uhrit ovat lapsia. Uhrien suojelua ja auttamista koskevilla säännöksillä on myönteinen vaikutus perusoikeuksiin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tunnustanut oikeuden tulla suojelluksi orjuudelta, pakkotyöltä ja orjuuden kaltaisilta oloilta. Tässä yhteydessä myös uhrin oikeudella tarkkaan, puolueettomaan, tehokkaaseen ja nopeaan tutkintaan on merkitystä; se toteutuisi käytännössä, jos uhrin roolia rikosoikeudenkäynnissä vahvistettaisiin.

Uhrin roolin vahvistaminen rikosoikeudenkäynnissä voi vaikuttaa myös kielteisesti, jos se vaarantaa syytetyn prosessuaaliset oikeudet, erityisesti tämän oikeuden puolueettomaan tuomioistuimeen (EU:n perusoikeuskirjan 47 artikla) ja oikeuden puolustukseen (perusoikeuskirjan 48 artikla). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kuitenkin vahvistanut selvät periaatteet siitä, miten syytetyn ja uhrin oikeudet sovitetaan yhteen. Säädösteksti muodostaa perustan asianmukaiselle täytäntöönpanolle jäsenvaltioissa, ja se on laadittu huolellisesti, jotta puolustuksen oikeudet toteutuisivat täysimääräisesti.

Euroopan unionin tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia voidaan tarvittaessa hyödyntää jäsenvaltioiden tukemiseksi niiden pyrkimyksissä noudattaa tämän direktiivin vaatimuksia.

2. KUULEMISET JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

2.1. Intressitahojen kuuleminen

2.1.1. Kuulemismenettely, tärkeimmät kohderyhmät ja yleiskuvaus vastaajista

Komissio lähetti joulukuussa 2007 jäsenvaltioille kyselylomakkeen neuvoston esitettyä pyynnön, että EU:n suunnitelman⁸ täytäntöönpanosta tehtäisiin arvio. Jäsenvaltioista 23 vastasi kyselyyn, samoin Norja. Tulokset koottiin 17. lokakuuta 2008 päivättyyn komission valmisteluasiakirjaan⁹.

Vaikutustenarvioinnin laatimista varten järjestettiin kolme neuvoa-antavaa kokousta. Ihmiskaupan asiantuntijaryhmä tapasi 2. ja 3. lokakuuta 2008 ja antoi perusteellisten

⁸ EU:n suunnitelma parhaista käytännöistä, vaatimuksista ja menettelyistä ihmiskaupan estämiseksi ja torjumiseksi (EUVL C 311, 9.12.2005, s. 1).

⁹ Ihmiskaupan estämisen ja torjumisen parhaista käytännöistä, vaatimuksista ja menettelyistä laaditun EU:n suunnitelman täytäntöönpanon arviointi ja seuranta, KOM(2008) 657.

keskustelujen jälkeen kirjallisen lausunnon. Lokakuun 7. päivänä 2008 järjestettiin neuvoo-antava kokous, johon osallistui eri tahoja – hallituksia, lainvalvontaviranomaisia, valtiosta riippumattomia järjestöjä, kansainvälisiä järjestöjä ja korkeakouluja – edustavia asiantuntijoita. Kokouksen jälkeen osallistujia pyydettiin toimittamaan kirjallisia kommentteja, joita saatiin useilta asiantuntijoilta. Jäsenvaltioiden edustajien kanssa järjestettiin tapaaminen 17. lokakuuta 2008.

2.1.2. Tiivistelmä vastauksista ja siitä, miten ne on otettu huomioon

- Ihmiskauppaa käsittelevä Euroopan komission asiantuntijaryhmä asetti antamassaan kirjallisessa lausunnossa johtoperiaatteiksi seuraavat tarpeet: riittävä oikeudellinen kehys kussakin maassa, ihmisoikeuksien nostaminen asialistan kärkeen, kokonaisvaltainen, koordinoitu ja yhtenäinen lähestymistapa kansallisten ihmiskauppa- ja maahanmuuttopolitiikkojen kytkemiseksi yhteen, lapsen oikeuksien kunnioittaminen, ihmiskaupan tutkimuksen edistäminen ja ihmiskaupan torjuntapolitiikan vaikutusten seuraaminen.
- Monet sidosryhmät olivat yhtä mieltä erityisten, tutkinnan ja syytteenpanon vahvistamiseen tähtäävien säännösten tarpeellisuudesta. Yleisesti korostettiin uhrien auttamiseen liittyvien toimien tärkeyttä.
- Sidosryhmät suhtautuivat ristiriitaisesti velvoitteeseen kriminalisoida seksipalvelujen osto henkilöltä, jonka asiakas tietää olevan ihmiskaupan uhri. Useat jäsenvaltiot olivat sitä mieltä, ettei velvoite saisi olla sitova.

2.2. Asiantuntijatiedon käyttö

Ulkopuolisia asiantuntijoita ei tarvittu.

2.3. Vaikutusten arviointi (SEC(2009) 358) ja tiivistelmä vaikutusten arvioinnista (SEC(2009) 359)

Maaliskuun 25. päivänä 2009 tehdyn, ihmiskaupan tehokkaampaan ehkäisemiseen ja torjumiseen sekä uhrien parempaan suojelemiseen tähtäävän puitepäätösehdotuksen yhteydessä on arvioitu eri toimintavaihtoehtoja.

- Toimintavaihtoehto 1: ei uusia EU:n toimia

EU ei ryhdy ihmiskaupan torjuntatoimiin, kun taas jäsenvaltiot voivat jatkaa ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen allekirjoitusta ja ratifiointia.

- Toimintavaihtoehto 2: muut kuin lainsäädäntötoimenpiteet

Puitepäätöstä 2002/629/YOS ei muuteta. Muita kuin lainsäädäntötoimenpiteitä voidaan toteuttaa uhrien tukemisen, seurannan, kohde- ja lähtömaissa toteutettavien ehkäisytoimien, koulutuksen ja lainvalvontayhteistyön aloilla.

- Toimintavaihtoehto 3: uudet säännökset syytteenpanosta, uhrien tukemisesta, ehkäisemisestä ja seurannasta

Annetaan uusi säädös, joka sisältää voimassa olevan puitepäättöksen säännökset, tietyt Euroopan neuvoston yleissopimuksen määräykset ja joitakin muita seikkoja. Erityisesti uuteen puitepäättöksen sisältyy säännöksiä aineellisesta rikosoikeudesta, lainkäyttövallasta, syytteenpanosta, uhrien oikeuksista rikosoikeudenkäynnissä, uhrien auttamisesta, lapsille tarkoitetuista erityissuojelutoimista, ehkäisemisestä ja seurannasta.

• Toimintavaihtoehto 4: uudet säännökset (vaihtoehto 3) + muut kuin lainsäädäntötoimenpiteet (vaihtoehto 2)

- Annetaan uusi säädös, joka sisältää voimassa olevan puitepäättöksen lisäksi uusia säännöksiä. Uutta säädöstä täydennetään muilla kuin lainsäädäntötoimenpiteillä, erityisesti vaihtoehdossa 2 luetelluilla toimenpiteillä.
- Taloudellisten, sosiaalisten ja perusoikeuksiin kohdistuvien vaikutusten analyysin perusteella vaihtoehdot 3 ja 4 tarjoavat parhaan lähestymistavan ongelmaan, ja niiden avulla tavoitteet pitäisi voida saavuttaa täysin. Näistä kahdesta vaihtoehtoa 4 pidetään parhaana.
- Komissio on laatinut vaikutusten arvioinnin ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä uhrien suojelusta 25 päivänä maaliskuuta 2009 tehdystä puitepäättösehdotuksesta, ja se pätee tähän direktiiviehdotukseen soveltuvin osin. Koska direktiiviehdotus, jota nämä perustelut koskevat, on keskeiseltä sisällöltään identtinen aiemman puitepäättösehdotuksen kanssa, puitepäättösehdotuksesta laaditun vaikutusten arvioinnin voidaan katsoa pätevän myös uuteen ehdotukseen. Vaikutustenarviointikertomukseen voi tutustua osoitteessa

http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/cia_2009_en.htm#jls.

3. EHDOTUKSEEN LIITTYVÄT OIKEUDELLISET NÄKÖKOHDAT

3.1. Ehdotetun toimen lyhyt kuvaus

Uuteen direktiiviin sisältyisi voimassa olevan puitepäättöksen säännösten lisäksi seuraavat uudet seikat:

3.1.1. Aineellisen rikosoikeuden säännökset

- määritelmä,
- raskauttavat asianhaarat ja seuraamukset,
- uhriin kohdistuvien seuraamusten soveltamatta jättäminen.

3.1.2. Lainkäyttövalta ja syytteenpano

- laajempi ja sitovampi sääntö lainkäyttövallan ekstraterritoriaalisuudesta,
- tutkintavälineet.

3.1.3. Uhrien auttaminen ja tukeminen

- mekanismien luominen uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen varhaisessa vaiheessa,

- vähimmäisavun taso, mukaan lukien tarvittava sairaanhoito, neuvonta ja psykologinen tuki,
- lapsille suunnatut erityistoimet.

3.1.4. *Uhrin suojeleminen rikosoikeudenkäynnissä*

- erityiskohtelu uhrin lisäksi rikosten ehkäisemiseksi,
- riskinarviointiin perustuva suojeleminen,
- lainopillinen neuvonta ja oikeudellinen edustus, myös korvausten hakemista varten.

3.1.5. *Ehkäisy*

- toimet seksipalvelujen ja halvan työvoiman kysynnän hillitsemiseksi,
- koulutus,
- sellaisten palvelujen käytön kriminalisointi, joiden tarjoajan käyttäjä tietää olevan ihmiskaupan uhri.

3.1.6. *Seuranta*

- kansallisten raportointien nimeäminen tai vastaavien mekanismien luominen.

3.2. Ehdotuksen lisäarvo ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta vuonna 2005 tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen verrattuna

Ehdotus perustuu Euroopan neuvoston yleissopimukseen, ja siinä on omaksuttu sama kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka kattaa ehkäisyn, syytteen esittämisen, uhrien suojeleminen ja seuranta. Lisäksi ehdotukseen sisältyy seuraavat lisäarvoiset seikat:

- seuraamusasteikko, jossa on tarkkaan huomioitu rikosten vakavuus (4 artikla),
- laajempi ja sitovampi sääntö lainkäyttövallan ekstraterritoriaalisuudesta: jäsenvaltiot veloitetaan panemaan syytteen ne oman maan kansalaiset ja maassa vakituisesti asuvat, jotka ovat syyllistyneet ihmiskauppaan kyseisen jäsenvaltion alueen ulkopuolella (9 artikla),
- uhrille määrättävien seuraamusten soveltamatta jättämistä koskevan säännöksen laajennettu soveltamisala, kun on kyse uhrien osallisuudesta rikolliseen toimintaan, riippumatta siitä, millaisia laittomia keinoja ihmiskauppiat ovat käyttäneet (6 artikla),
- uhreille annettavan avun korkeampi taso, erityisesti sairaanhoidon osalta (10 artikla),
- ihmiskaupan lapsiuhreille suunnatut erityiset suojeletoimet (12–14 artikla).
- Näiden lisäksi on huomattava, että sisällyttämällä samansisältöiset säännökset EU:n säännöstöön voidaan hyödyntää EU:n oikeusjärjestyksestä johtuvat tiukemmat velvoitteet, joita ovat välitön voimaantulo ja täytäntöönpanon seuranta.

3.3. Oikeusperusta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 82 artiklan 2 kohta ja 83 artiklan 1 kohta.

4. TOISSIJAJAISUUSPERIAATE

Ehdotuksen tavoitteita ei voida saavuttaa riittävällä tavalla pelkästään jäsenvaltioiden toimin seuraavassa esitetyistä syistä.

Ihmiskaupan torjunta edellyttää jäsenvaltioilta koordinoitua toimintaa sekä kansainvälisen tason yhteistyötä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Erot jäsenvaltioiden lainsäädännössä haittaavat koordinoitua toimintaa sekä kansainvälistä lainvalvontayhteistyötä ja oikeudellisesta yhteistyötä.

Ehdotuksen tavoitteet saavutetaan paremmin Euroopan unionin toimilla seuraavassa esitetystä syystä.

Ehdotuksella lähennetään jäsenvaltioiden aineellista rikosoikeutta ja menettelysääntöjä tuntuvammin kuin voimassa olevalla puitepäätöksellä. Tämä vaikuttaa myönteisesti kansainväliseen lainvalvontayhteistyöhön ja oikeudelliseen yhteistyöhön sekä uhrien suojeluun ja auttamiseen. Näin ollen ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

5. SUHTEELLISUUSPERIAATE

Ehdotus on suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska siinä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen ilmoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan tasolla.

6. SÄÄNTELYTAVAN VALINTA

Ehdotettu sääntelytapa: direktiivi.

Ihmiskaupan torjunnassa jäsenvaltioiden rikoslainsäädännön lähentäminen on välttämätöntä rikosasioissa tehtävän yhteistyön parantamiseksi. Perussopimuksen mukaan ainoastaan direktiivi soveltuu tähän tarkoitukseen.

7. TALOUSARVIOVAIKUTUKSET

Ehdotuksella ei ole vaikutuksia EU:n talousarvioon.

8. LISÄTIEDOT

8.1. Lainsäädännön kumoaminen

Ehdotuksen hyväksymisestä seuraa, että aiempaa lainsäädäntöä kumotaan.

8.2. Alueellinen soveltaminen

Ehdotus on osoitettu kaikille jäsenvaltioille. Ehdotuksen perusteella hyväksyttävän direktiivin soveltaminen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin ja Tanskaan tapahtuu Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen (N:o 21 ja 22) määräysten mukaisesti.

Ehdotus:

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI

ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta, uhrien suojelemisesta ja puitepäätöksen 2002/629/YOS kumoamisesta

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 82 artiklan 2 kohdan ja 83 artiklan 1 kohdan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

ottavat huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon¹⁰,

ottavat huomioon alueiden komitean lausunnon¹¹,

sen jälkeen, kun säädösluonnos on toimitettu kansallisille parlamenteille,

noudattavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä,

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Ihmiskauppa on vakava rikos, joka tehdään usein osana järjestäytyntä rikollistoimintaa. Se on räikeä perusoikeuksien loukkaus, ja se kielletään Euroopan unionin perusoikeuskirjassa yksiselitteisesti.
- (2) Euroopan unioni on sitoutunut ehkäisemään ja torjumaan ihmiskauppaa sekä suojelemaan sen kohteeksi joutuneiden henkilöiden oikeuksia. Tässä tarkoituksessa tehtiin 19 päivänä heinäkuuta 2002 neuvoston puitepäätös 2002/629/YOS¹² ihmiskaupan torjunnasta. Lisäksi on laadittu EU:n suunnitelma parhaista käytännöistä, vaatimuksista ja menettelyistä ihmiskaupan estämiseksi ja torjumiseksi¹³ (2005/C 311/01). Samanaikaisesti EU toteuttaa toimia EU:n ulkopuolisissa uhrien lähtö- ja kauttakulkumaissa erityistavoitteenaan lisätä tietoisuutta, vähentää syrjäytymisalttiutta, tukea ja auttaa uhreja, puuttua ihmiskaupan perimmäisiin syihin ja tukea maita kehittämään tarkoituksenmukaista lainsäädäntöä ihmiskaupan torjumiseksi. Lisäksi rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta tehty neuvoston puitepäätös 2009/948/YOS¹⁴ tulee helpottamaan ihmiskauppatapausten syytetoimien koordinoitua.

¹⁰ EUVL C [...], [...], s. [...].

¹¹ EUVL C [...], [...], s. [...].

¹² EYVL L 203, 1.8.2002, s. 1.

¹³ EUVL C 311, 9.12.2005, s. 1.

¹⁴ EUVL L 328, 15.12.2009, s. 42.

- (3) Tässä direktiivissä ihmiskaupan torjuntaan sovelletaan yhtenäistä ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Direktiivin tärkeimpiä tavoitteita ovat ehkäisyn, syytteenpanon ja uhrin oikeuksien suojelun tehostaminen. Lapset ovat haavoittuvampia ja siksi suuremmissa vaaroissa joutua ihmiskaupan uhreiksi. Direktiivin säännöksiä sovellettaessa ensisijaisinta on turvata lapsen etu Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen¹⁵ mukaisesti.
- (4) Vuonna 2000 tehty kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta¹⁶ ja vuonna 2005 tehty Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta¹⁷ ovat ratkaisevia välineitä pyrittäessä tehostamaan ihmiskaupan vastaista kansainvälistä yhteistyötä.
- (5) Jotta direktiivillä voitaisiin puuttua ihmiskaupan viimeaikaiseen kehitykseen, siinä omaksuttu ihmiskaupan käsite on laajempi kuin puitepäätöksessä 2002/629/YOS, mistä syystä direktiivi kattaa uusia hyväksikäytön muotoja. Direktiiviä sovellettaessa kerjäämiseen pakottaminen olisi katsottava pakollisen työn tai palveluksen muodoksi pakollista työtä koskevaan, 29 päivänä kesäkuuta 1930 tehtyyn ILO:n sopimukseen n:o 29 sisältyvän määritelmän mukaisesti. Tästä syystä kerjäämisen hyväksikäyttö kuuluu ihmiskaupan määritelmän soveltamisalaan vain siinä tapauksessa, että siinä toteutuvat kaikki pakollisen työn tai palveluksen osatekijät. Alan oikeuskäytännön perusteella olisi arvioitava tapauskohtaisesti, onko mahdollinen suostuminen tällaisen palveluksen suorittamiseen aito. Kun on kyse lapsesta, lähtökohtana olisi kuitenkin pidettävä aina sitä, ettei mahdollinen suostumus ole aito. Käsite 'rikollisen toiminnan hyväksikäyttö' olisi ymmärrettävä toiminnaksi, jossa henkilöä käytetään hyväksi muun muassa taskuvarkauksiin, myymälävarkauksiin tai vastaavaan toimintaan, joka on rangaistuksenalaista ja johon sisältyy taloudellista hyötyä. Määritelmä kattaa myös ihmiskaupan elintenpoistamistarkoituksessa, joka voi olla yhteydessä elinkauppaan ja joka loukkaa vakavasti ihmisarvoa ja ruumiillista koskemattomuutta.
- (6) Tässä direktiivissä säädettyjen rangaistusten taso heijastaa sitä kasvavaa huolta, joka jäsenvaltioilla on ihmiskaupan lisääntymisestä. Direktiivillä pyritään rikoksen vakavuus huomioon ottaen varmistamaan, että seuraamusten yhdenmukaistamista jatketaan ja että niitä tiukennetaan EU:ssa. Jos rikos tehdään tietyissä olosuhteissa, jos uhri on esimerkiksi erityisen haavoittuva, rangaistuksen pitäisi olla ankarampi. Direktiiviä sovellettaessa erityisen haavoittuviksi henkilöiksi olisi katsottava ainakin kaikki lapset sekä aikuiset, jotka ovat rikoksen tekohetkellä erityisen haavoittuvia raskauden, terveydentilansa tai vammaisuutensa takia. Jos rikos on erityisen vakava, jos esimerkiksi uhrin henki on vaarannettu, rikokseen liittyy vakavaa väkivaltaa tai uhrille on aiheutunut erityisen vakavaa haittaa, myös rangaistuksen pitäisi olla erityisen ankara. Kun tässä direktiivissä viitataan luovuttamiseen, se olisi tulkittava

¹⁵ Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista, joka tehtiin ja avautui allekirjoittamista, ratifiointia ja liittymistä varten 20. marraskuuta 1989 annetulla YK:n yleiskokouksen päätöslauselmalla 44/25.

¹⁶ Palermossa vuonna 2000 tehty kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta.

¹⁷ Varsovassa 16. toukokuuta 2005 tehty Euroopan neuvoston yleissopimus 197 ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta.

eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisiä luovuttamismenettelyistä 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS¹⁸ mukaisesti.

- (7) Ihmiskaupan uhreja olisi asianomaisten jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien peruseriaatteiden mukaisesti suojeltava niin, ettei heitä panna syytteeseen tai rangaista sellaisesta rikollisesta toiminnasta, esimerkiksi väärennettyjen asiakirjojen käytöstä, tai prostituutio- tai maahanmuuttolakien alaisista rikoksista, joihin heidät on pakotettu ihmiskaupan suorana seurauksena. Suojelun tarkoituksena on turvata uhrin ihmisoikeudet, välttää uudelleen uhriksi joutuminen ja rohkaista uhreja toimimaan rikosoikeudenkäynneissä todistajina rikosentekijöitä vastaan. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan suojata syytteeseenpanolta tai seuraamuksilta sellaisista rikoksista, jotka henkilö on tehnyt tai joiden tekemiseen hän on osallistunut omasta tahdostaan.
- (8) Jotta voidaan varmistaa, että ihmiskauppaan liittyvässä tutkinnassa ja syytteeseenpanossa onnistutaan, niiden alullepanon ei pitäisi riippua uhrin ilmoituksesta tai syytöksestä. Syytteeseenpano pitäisi tehdä mahdolliseksi riittävän pitkään sen jälkeen, kun uhri on saavuttanut täysi-ikäisyyden. Lainvalvontaviranomaisten ja syyttäjien pitäisi olla riittävän koulutettuja, myös kansainvälisen lainvalvonnan ja oikeudellisen yhteistyön tehostamista silmällä pitäen. Lisäksi tällaisten rikosten tutkinnasta ja syytetoimista vastaavilla pitäisi olla käytössään järjestäytyneen rikollisuuden ja muiden vakavien rikosten tutkinnassa käytettävät keinot, kuten kuuntelu, tarkkailu (myös etätarkkailu), pankkitilien seuranta ja muu rahoituksen tutkintaan liittyvät välineet.
- (9) Jotta voidaan varmistaa tehokas syytteeseenpano sellaisten kansainvälisten rikollisryhmien tapauksessa, joiden toiminnan keskus on jossain jäsenvaltiossa ja jotka harjoittavat ihmiskauppaa kolmansissa maissa, lainkäyttövalta pitäisi ulottaa koskemaan ihmiskauppaa, jonka tekijä on jäsenvaltion kansalainen tai vakituinen asukas ja jota harjoitetaan kyseisen jäsenvaltion alueen ulkopuolella. Vastaavasti lainkäyttövalta olisi ulotettava koskemaan tapauksia, joissa uhri on jäsenvaltion kansalainen tai vakituinen asukas tai joissa rikos tehdään jäsenvaltion alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön hyväksi ja joissa itse rikos tehdään kyseisen jäsenvaltion alueen ulkopuolella.
- (10) Oleskeluluvasta, joka myönnetään yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa tekeville kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat ihmiskaupan uhreja tai jotka ovat joutuneet laittomassa maahantulossa avustamisen kohteiksi, 29 päivänä huhtikuuta 2004 annetussa neuvoston direktiivissä 2004/81/EY¹⁹ säädetään oleskeluluvan myöntämisestä kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat ihmiskaupan uhreja. Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella 29 päivänä huhtikuuta 2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2004/38/EY²⁰ säännellään sitä, miten unionin kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä voivat käyttää oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, mukaan lukien suoja karkottamista vastaan. Tällä direktiivillä taas otetaan käyttöön kaikille ihmiskaupan uhreille tarkoitettuja

¹⁸ EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1.

¹⁹ EUVL L 261, 6.8.2004, s. 19.

²⁰ EUVL L 158, 30.4.2004, s. 77.

erityisiä suojelutoimia. Näin ollen tässä direktiivissä ei käsitellä tällaisten henkilöiden edellytyksiä oleskella jäsenvaltioiden alueella.

- (11) Ihmiskaupan uhrien on voitava käyttää oikeuksiaan tehokkaasti. Tästä syystä uhreille olisi tarjottava apua ja tukea ennen rikosoikeudenkäyntiä, sen kuluessa ja riittävän pitkään sen jälkeen. Jotta apu ja tuki olisi tuloksellista, sen antamisen on perustuttava tietoon ja suostumukseen niin, että varmistetaan uhrin suostuminen esimerkiksi toimenpiteisiin tautien toteamiseksi tai muihin keskeisiin tukitoimiin. Annettavan avun ja tuen olisi katettava vähimmäistoimet, joiden avulla uhri voi toipua ja paeta ihmiskauppiaita. Tällaisten toimien käytännön toteutuksessa olisi otettava huomioon asianomaisen henkilön tilanne ja tarpeet kansallisten menettelyjen mukaisesti laadittavan yksilöllisen arvioinnin pohjalta. Henkilölle on annettava apua ja tukea heti, kun on viitteitä siitä, että hän on saattanut joutua ihmiskaupan kohteeksi, riippumatta hänen valmiudestaan todistaa. Apua olisi annettava ehdoitta ainakin siihen asti, kunnes toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet lopullisen päätöksen harkinta-ajasta ja oleskeluluvasta tai muutoin tunnustaneet, että henkilö on ihmiskaupan uhri. Jos tunnistamisprosessin päätteeksi tai harkinta-ajan päätyttyä katsotaan, ettei henkilölle voida myöntää oleskelulupaa tai ettei tällä muutoin ole laillista asuinpaikkaa maassa, direktiivin mukaisesti asianomainen jäsenvaltio ei ole velvollinen jatkamaan avun ja tuen myöntämistä kyseiselle henkilölle. Avun ja tuen antamista olisi tarvittaessa jatkettava riittävän pitkään rikosoikeudenkäynnin jälkeen, jos esimerkiksi rikoksen aiheuttamaan vakavaan fyysiseen tai psyykkiseen vammaan saatava hoito jatkuu tai jos uhrin turvallisuus on vaarassa hänen rikosoikeudenkäynnissä antamiensa lausuntojen takia.
- (12) Uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15 päivänä maaliskuuta 2001 tehdyssä neuvoston puitepäätöksessä 2001/220/YOS²¹ vahvistetaan tietyt uhrin oikeudet rikosoikeudenkäynnissä mukaan lukien oikeus suojeluun ja korvauksiin. Lisäksi ihmiskaupan uhreille olisi annettava mahdollisuus lainopilliseen neuvontaan ja oikeudelliseen edustukseen, myös korvausten vaatimista varten. Lainopillisen neuvonnan tarkoituksena on antaa uhreille tietoa ja neuvoja heille tarjolla olevista eri vaihtoehdoista. Lainopillisen neuvonnan ja oikeudellisen edustuksen pitäisi olla maksutonta ainakin siinä tapauksessa, ettei uhrilla ole niihin varaa, ja niiden osalta noudatetaan jäsenvaltioiden sisäisiä menettelyjä. Koska on todennäköistä, ettei varsinkaan lapsiuhreilla ole tällaisia varoja, lainopillinen neuvonta ja oikeudellinen edustus olisivat heille käytännössä maksuttomia. Lisäksi uhreja pitäisi suojella kostotoimilta, pelottelulta ja ihmiskaupan uhriksi uudelleen joutumisen riskiltä kansallisten menettelyjen mukaisesti laadittujen yksilöllisten riskinarviointien perusteella.
- (13) Koska ihmiskaupan uhrit ovat jo joutuneet ihmiskaupalle tyypillisen hyväksikäytön ja halventavan kohtelun, kuten seksuaalisen riiston, raiskauksen, orjuuden kaltaisten käytäntöjen tai elinten poiston, kohteeksi, heitä olisi suojeltava lisäkärsimyksiltä ja -traumoilta oikeudenkäynnin aikana. Ihmiskaupan uhrien pitäisikin saada heidän tarpeisiinsa sovitettua hoitoa rikostutinnan ja -oikeudenkäynnin aikana. Yksilöllisessä tarvearvioinnissa pitäisi ottaa huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten ikä, terveydentila, mahdollinen raskaus ja/tai vammaisuus ja muut ominaisuudet samoin kuin rikollisen toiminnan kohteeksi joutumisesta aiheutuneet fyysiset ja

²¹ EYVL L 82, 22.3.2001, s. 1.

psykkiset seuraukset. Uhrille mahdollisesti annettavasta hoidosta ja sen laadusta päätetään tapauskohtaisesti kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden, oikeudellista harkintavaltaa koskevien sääntöjen sekä alan käytäntöjen ja ohjeistuksen mukaisesti.

- (14) Kaikille ihmiskaupan uhreille tarkoitettujen toimenpiteiden lisäksi jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että lapsiuhrien auttamiseksi, tukemiseksi ja suojelemiseksi on tarjolla erityistoimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä olisi toteutettava lapsen edun ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti. Jos ihmiskaupan uhrin iästä on epävarmuutta ja on syytä uskoa, että hän on alle 18-vuotias, henkilöä olisi kohdeltava lapsena ja hänen olisi saatava välittömästi apua, tukea ja suojelua. Lapsiuhreille suunnatuissa apu- ja tukitoimissa olisi keskityttävä uhrien fyysiseen ja psykososiaaliseen toipumiseen ja kestävän ratkaisun löytämiseen henkilön tilanteeseen. Koska lapsiuhrit olisi sopeutettava yhteiskuntaan mahdollisimman nopeasti, sopeuttamistoimiin on kuuluttava oikeus koulutukseen. Koska ihmiskaupan lapsiuhrit ovat erityisen haavoittuvia, käytettävissä pitäisi olla lisätoimenpiteitä heidän suojelemiseksi osana rikostutkintaa ja -oikeudenkäyntiä järjestettävien kuulustelujen aikana.
- (15) Jäsenvaltioiden olisi laadittava ja/tai tehostettava ihmiskaupan ehkäisemiseen tähtäviä politiikkoja, mukaan lukien toimenpiteet, joilla tutkimuksen, tiedon, valistuksen ja koulutuksen avulla hillitään kaikenlaista hyväksikäyttöä edistävää kysyntää ja vähennetään henkilöiden riskiä joutua ihmiskaupan uhreiksi. Tämän tyyppisissä aloitteissa jäsenvaltioiden olisi omaksuttava sukupuolierot ja lapsen oikeudet huomioon ottava lähestymistapa. Työssään ihmiskaupan uhrien tai potentiaalisten uhrien kanssa todennäköisesti kosketukseen tulevien henkilöiden olisi saatava riittävä koulutus uhrien tunnistamiseen ja siihen, miten menetellä heidän kanssaan. Tämä koulutusvelvoite koskisi erityisesti poliiseja, rajavartijoita, työsuojelutarkastajia sekä terveydenhoito- ja konsulaattihenkilöstöä mutta paikallisolosuhteista riippuen myös muita viranomaisryhmiä, jotka työssään todennäköisesti kohtaavat ihmiskaupan uhreja.
- (16) Maassa laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten työnantajiin kohdistettavia seuraamuksia ja toimenpiteitä koskevista vähimmäisvaatimuksista 18 päivänä kesäkuuta 2009 annetussa direktiivissä 2009/52/EY²² säädetään seuraamuksista työnantajalle, jota ei ole syytetty tai tuomittu ihmiskaupasta mutta joka käyttää laittomasti maassa oleskelevan kolmannen maan kansalaisen työpanosta tai palveluja tietoisena siitä, että tämä on ihmiskaupan uhri. Tämän lisäksi jäsenvaltioiden olisi harkittava mahdollisuutta määrätä seuraamuksia henkilölle, joka käyttää ihmiskaupan uhriksi tietämänsä henkilön tarjoamia palveluja. Tämä lisäkriminalisointi voisi kattaa laillisesti maassa oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten ja EU-kansalaisten työnantajat sekä ihmiskaupan kohteeksi joutuneen henkilön tarjoamien seksipalvelujen ostajat kansallisuudesta riippumatta.
- (17) Jäsenvaltioiden olisi otettava käyttöön kansalliset seurantajärjestelmät – esimerkiksi kansalliset raportoitajat tai vastaavat mekanismit – sisäiseen organisaatioonsa soveltuvalla tavalla ja ottaen huomioon, että jonkinlaiselle vähimmäisrakenteelle ja sille määritellyille tehtäville on tarve. Järjestelmän tarkoituksena on laatia arvioita

²² EUVL L 126, 30.6.2009, s. 24.

ihmiskaupan suuntauksista, punnita ihmiskaupan torjuntatoimien tuloksia ja raportoida säännöllisesti kansallisille viranomaisille.

- (18) Koska jäsenvaltiot yksin eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän direktiivin tavoitetta eli torjua ihmiskauppaa, vaan tavoite voidaan toiminnan laajuuden ja vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin Euroopan unionin tasolla, unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 ja 5 artiklassa tarkoitetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Viimeksi mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on tavoitteen saavuttamiseksi tarpeen.
- (19) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja periaatteita, erityisesti seuraavia: ihmisarvo, orjuuden, pakkotyön ja ihmiskaupan kielto, kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan kohtelun ja rangaistuksen kielto, lapsen oikeudet, oikeus vapauteen ja turvallisuuteen, sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus, henkilötietojen suoja, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate. Erityisesti direktiivillä pyritään varmistamaan näiden oikeuksien ja periaatteiden täysimääräinen kunnioittaminen, myös sen täytäntöönpanossa.
- (20) [Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan (N:o 21) 1–4 artiklan mukaisesti Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti ovat ilmoittaneet haluavansa osallistua tämän direktiivin hyväksymiseen ja soveltamiseen] TAI [Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät aio osallistua tämän direktiivin hyväksymiseen, joten direktiivi ei sido niitä eikä sitä sovelleta niissä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan (N:o 21) 4 artiklan soveltamista]. Tanskan asemasta tehdyn, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan (N:o 22) 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, joten direktiivi ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskassa,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

1 artikla

Kohde

Direktiivillä pyritään luomaan vähimmäissäännöt ihmiskauppaan liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelylle. Tavoitteena on myös vahvistaa yhteiset säännökset, joilla tehostetaan kyseisen rikollisuuden ehkäisyä ja sen uhrien suojelua.

2 artikla

Ihmiskauppaan liittyvät rikokset

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että seuraavat tahalliset teot on säädetty rangaistaviksi:

hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuva henkilöiden värvääminen, kuljettaminen, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen, mukaan lukien henkilöön kohdistuvan määräysvallan vaihtaminen tai siirtäminen, voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla taikka toista henkilöä määräysvallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla.

2. Henkilön katsotaan olevan haavoittuvassa asemassa, kun hänellä ei ole muuta todellista tai hyväksyttävää vaihtoehtoa kuin alistua hyväksikäyttöön.
3. Hyväksikäytöksi katsotaan ainakin hyväksikäyttö prostituutitarkoituksessa ja muut seksuaalisen riiston muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, myös kerjääminen, orjuus ja muut orjuuden kaltaiset käytännöt, orjuuden kaltaiset olot, rikollisen toiminnan hyväksikäyttö ja elinten poistaminen.
4. Ihmiskaupan uhrin suostumuksella aiottuun tai tapahtuneeseen hyväksikäyttöön ei ole merkitystä, mikäli sen saamiseksi on käytetty jotakin 1 kohdassa mainittua keinoa.
5. Kun 1 kohdassa tarkoitettu teko koskee lasta, se on säädettävä rangaistavaksi ihmiskaupaksi, vaikka mitään 1 kohdassa mainittua keinoa ei olisi käytetty.
6. Tässä direktiivissä 'lapsella' tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.

3 artikla

Yllytys, avunanto ja yritys

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin liittyvä yllytys, avunanto ja teon yritys on säädetty rangaistaviksi.

4 artikla

Seuraamukset

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklassa tarkoitetuista rikoksista säädetään vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään viisi vuotta.
2. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklassa tarkoitetuista rikoksista säädetään vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kymmenen vuotta, kun tekoon liittyy jokin seuraavista:
 - a) rikoksen on tehnyt virkamies virkatehtäviä hoitaessaan;
 - b) rikoksen uhri on ollut erityisen haavoittuvassa asemassa, mikä tätä direktiiviä sovellettaessa tarkoittaa ainakin lapsiuhreja sekä aikuisia, jotka ovat erityisen haavoittuvia raskauden, terveydentilansa tai vammaisuutensa takia;

- c) rikos on tehty osana puitepäätyöksessä 2008/841/YOS²³ tarkoitettun rikollisjärjestön toimintaa;
 - d) rikoksella on tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella vaarannettu uhrin henki;
 - e) rikoksen teossa on käytetty vakavaa väkivaltaa tai rikoksesta on aiheutunut uhrille erityisen vakavaa haittaa.
3. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 3 artiklassa tarkoitetuista rikoksista säädetään tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset, joista voi seurata rikoksentekijän luovuttaminen.

5 artikla

Oikeushenkilöiden vastuu

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen 2 ja 3 artiklassa tarkoitettusta rikoksesta, jonka on oikeushenkilön hyväksi tehnyt joko yksin tai oikeushenkilön elimen jäsenenä toimien henkilö, jolla on oikeushenkilössä johtava asema seuraavin perustein:
- a) valta edustaa oikeushenkilöä, tai
 - b) valtuus tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta, tai
 - c) valtuus harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä.
2. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen, jos 1 kohdassa tarkoitettun henkilön harjoittaman ohjauksen tai valvonnan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alainen henkilö on tehnyt oikeushenkilön hyväksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettun rikoksen.
3. Se, mitä 1 ja 2 kohdassa säädetään oikeushenkilön vastuusta, ei estä rikosoikeudenkäyntiä sellaisia luonnollisia henkilöitä vastaan, jotka ovat tekijöinä, yllyttäjinä tai avunantajina 2 ja 3 artiklassa tarkoitetuissa rikoksissa.
4. Tässä direktiivissä 'oikeushenkilöllä' tarkoitetaan mitä tahansa yhteisöä, jolla on sovellettavan lain mukaan oikeushenkilön asema, lukuun ottamatta valtioita tai julkisia elimiä niiden käyttäessä julkista valtaa sekä julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä.

6 artikla

Seuraamukset oikeushenkilöille

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 5 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla vastuussa olevalle oikeushenkilölle säädetään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia, muun muassa rikosoikeudellisia tai muita sakkoja ja mahdollisesti muita seuraamuksia, kuten

²³ EUVL L 300, 11.11.2008, s. 42.

- a) oikeuden menettäminen julkisista varoista myönnettäviin etuuksiin tai tukiin;
- b) väliaikainen tai pysyvä kielto harjoittaa liiketoimintaa;
- c) tuomioistuimen valvontaan asettaminen;
- d) tuomioistuimen määräys purkaa oikeushenkilö;
- e) rikoksen tekemiseen käytettyjen tilojen sulkeminen väliaikaisesti tai pysyvästi.

7 artikla

Uhrin syyttämättä jättäminen tai tälle määrättyjen seuraamusten soveltamatta jättäminen

Jäsenvaltioiden on oikeusjärjestelmiensä peruseriaatteita noudattaen huolehdittava siitä, että ihmiskaupan uhrit voidaan jättää syyttämättä tai seuraamuksetta osallistumisesta rikolliseen toimintaan, johon heidät on pakotettu suorana seurauksena 2 artiklassa tarkoitettujen tekojen kohteeksi joutumisesta.

8 artikla

Tutkinta ja syytteenpano

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia koskeva tutkinta tai syytteenpano ei edellytä uhrin ilmoitusta tai syytettä ja että rikosoikeudenkäyntiä voidaan jatkaa, vaikka uhri olisi perunut antamansa lausunnon.
2. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta syytteenpano 2 ja 3 artiklassa tarkoitettua rikoksesta on mahdollista riittävän pitkään sen jälkeen, kun uhri on saavuttanut täysi-ikäisyyden.
3. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia tutkivat tai niistä syytteen panevat henkilöt, yksiköt ja muut tahot ovat asianmukaisesti koulutettuja.
4. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia tutkivilla tai niistä syytteen panevilla henkilöillä, yksiköillä ja muilla tahoilla on käytettävissä tehokkaat, esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden tai muiden vakavien rikosten tutkinnassa käytettävät keinot.

9 artikla

Lainkäyttövalta

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet ulottaakseen lainkäyttövaltansa 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, jos
 - a) rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella; tai
 - b) rikosentekijä on jäsenvaltion kansalainen tai hänen vakinainen asuinpaikkansa on jäsenvaltion alueella; tai

- c) rikoksen uhri on jäsenvaltion kansalainen tai henkilö, jonka vakinainen asuinpaikka on jäsenvaltion alueella; tai
 - d) rikos on tehty jäsenvaltion alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön hyväksi.
2. Jäsenvaltio voi päättää, ettei se sovelle 1 kohdan c ja d alakohdassa esitettyjä lainkäyttövaltaa koskevia sääntöjä tai että se soveltaa niitä vain tietyissä tapauksissa tai tilanteissa, jos rikos on tehty sen alueen ulkopuolella.
 3. Jäsenvaltioiden on toteutettava 1 kohdan b alakohdan osalta tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövalta 2 ja 3 artiklassa tarkoitetuista, niiden alueen ulkopuolella tehdyistä rikoksista syyttämiseen ei edellytä, että
 - a) kyseiset teot katsotaan rikoksiksi niiden tekopaikassa tai
 - b) että syyte voidaan nostaa vain uhrin rikoksen tekopaikassa tekemän ilmoituksen perusteella tai sen valtion tekemän ilmiannon perusteella, jossa rikos tehtiin.
 4. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle päätöksestään soveltaa 2 kohtaa sekä tarvittaessa ne erityistapaukset tai -tilanteet, joissa päätöstä sovelletaan.

10 artikla

Ihmiskaupan uhrien auttaminen ja tukeminen

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että uhrin saavat apua ja tukea ennen rikosoikeudenkäyntiä, sen aikana ja riittävän pitkään sen jälkeen, jotta he voivat käyttää uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15 päivänä maaliskuuta 2001 tehdyssä puitepäätöksessä 2001/220/YOS vahvistettuja oikeuksia.
2. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että henkilölle annetaan apua ja tukea heti kun toimivaltaisilla viranomaisilla on viitteitä siitä, että tämä on saattanut joutua 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten kohteeksi.
3. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että uhrille annettavan avun ja tuen ehtona ei ole uhrin valmius olla todistajana.
4. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet luodakseen tarkoituksenmukaiset mekanismit uhrien tunnistamiseksi varhaisessa vaiheessa samoin kuin heidän auttamiseksi ja tukemiseksi yhteistyössä alan tukijärjestöjen kanssa.
5. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen avun ja tuen on perustuttava suostumukseen ja tietoon, ja siihen on kuuluttava ainakin uhrin toimeentulon takaava elintaso eli tarkoituksenmukainen ja turvallinen majoitus, aineellinen apu, välttämätön sairaanhoito mukaan lukien psykologinen tuki, neuvonta ja tiedotus uhrin ymmärtämällä kielellä, tarvittaessa käännös- ja tulkkaukspalvelut sekä lapsille koulunkäyntimahdollisuus. Jäsenvaltioiden on huolehdittava uhrin erityistarpeista.

11 artikla

Ihmiskaupan uhrien suojele rikostutkinnassa ja -oikeudenkäynnissä

1. Tässä artiklassa tarkoitettuja suojelutoimia sovelletaan puitepäätöksessä 2001/220/YOS vahvistettujen oikeuksien lisäksi.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ihmiskaupan uhrit saavat maksutonta lainopillista neuvontaa ja oikeudellisen edustuksen, myös korvausten vaatimista varten. Oikeudellinen edustus on maksutonta, jos uhrilla ei ole siihen tarvittavia varoja. Tämä kohta ei rajoita 14 artiklan 2 kohdan soveltamista, jos uhri on lapsi.
3. Jäsenvaltioiden on oikeusjärjestelmänsä peruseriaatteiden sallimissa rajoissa ja tarvittaessa sallittava todistajana toimivan ihmiskaupan uhrin henkilöllisyyden salassa pitäminen, sanotun kuitenkin rajoittamatta oikeutta puolustukseen.
4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ihmiskaupan uhrit saavat yksilölliseen riskinarviointiin perustuvaa tarkoituksenmukaista suojelua esimerkiksi tarjoamalla heille mahdollisuuden osallistua todistajansuojeluohjelmaan tai hyödyntää muita vastaavia toimia edellyttäen, että se on tarkoituksenmukaista ja kansallisessa lainsäädännössä tai kansallisissa menettelyissä vahvistettujen perusteiden mukaista.
5. Rajoittamatta oikeutta puolustukseen jäsenvaltioiden on toimivaltaisten viranomaisten ihmiskaupan uhrin tilanteesta tekemän yksilöllisen arvioinnin perusteella huolehdittava siitä, että uhri saa erityiskohtelun, jonka tarkoituksena on estää lisäkärsimykset välttämällä mahdollisuuksien mukaan, kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden sekä oikeudellista harkintavaltaa koskevien sääntöjen ja alan käytäntöjen ja opastuksen mukaisesti, seuraavia:
 - a) kuulustelujen tarpeeton toistaminen tutkinnan, syytteenpanon ja oikeudenkäynnin aikana;
 - b) uhrien ja tekijöiden välinen katseyhteys, myös todistamisen, kuten kuulustelun ja ristikuulustelun, aikana käyttäen tarkoituksenmukaisia välineitä, muun muassa viestintätekniiikkaa;
 - c) todistaminen julkisessa oikeudenkäynnissä;
 - d) yksityiselämää koskevien kysymysten tarpeeton esittäminen.

12 artikla

Ihmiskaupan lapsiuhreille annettavaa apua, tukea ja suojelua koskeva yleinen säännös

1. Ihmiskaupan lapsiuhreille on annettava apua, tukea ja suojelua lapsen etu huomioon ottaen.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos ihmiskaupan uhrin iästä ei ole varmuutta ja on syytä epäillä, että kyseessä on lapsi, henkilö katsotaan lapseksi, jotta hän saisi välittömästi apua, tukea ja suojelua 13 ja 14 artiklan mukaisesti.

13 artikla

Ihmiskaupan lapsiuhrien auttaminen ja tukeminen

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ennen kuin ihmiskaupan lapsiuhrien auttamiseksi ja tukemiseksi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä toteutetaan heidän fyysiseen ja psykososiaaliseen toipumiseensa tähtääviä erityistoimia, kunkin lapsiuhrin tilanne arvioidaan yksilöllisesti lapsen omat näkemykset, tarpeet ja huolenaiheet huomioon ottaen.
2. Jäsenvaltioiden on, mikäli se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista, toteutettava toimenpiteitä ihmiskaupan lapsiuhrin perheen auttamiseksi ja tukemiseksi, jos perhe oleskelee asianomaisen jäsenvaltion alueella. Jäsenvaltioiden on erityisesti, mikäli se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista, sovellettava kyseiseen perheeseen neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS 4 artiklaa.
3. Tätä artiklaa sovelletaan 10 artiklan lisäksi.

14 artikla

Ihmiskaupan lapsiuhrien suojele rikostutkinnassa ja -oikeudenkäynnissä

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeusviranomaiset nimittävät ihmiskaupan lapsiuhrille erityisedustajan rikostutkintaa ja -oikeudenkäyntiä varten, jos vanhempainvastuunkantajat eivät kansallisen lain mukaan voi edustaa lasta heidän ja uhrin välisen eturistiriidan vuoksi tai jos lapsi on ilman huoltajaa taikka erossa perheestään.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsiuhrit saavat välittömästi ja maksutta lainopillista neuvontaa ja oikeudellisen edustuksen, myös korvausten vaatimista varten.
3. Rajoittamatta oikeutta puolustukseen jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten oikeudenkäynnissä
 - a) lapsiuhria kuulustellaan ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun tosiasiat on ilmoitettu toimivaltaisille viranomaisille;
 - b) lapsiuhria kuulustellaan tarvittaessa tähän tarkoitukseen suunnitelluissa tai muunnetuissa tiloissa;
 - c) lapsiuhria kuulustelevat tai siihen osallistuvat tarvittaessa ammattihenkilöt, joilla on tähän sopiva koulutus;
 - d) samat henkilöt hoitavat kaikki lapsiuhrin kuulustelut, jos se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista;
 - e) kuulustelujen lukumäärä pidetään mahdollisimman pienenä ja kuulusteluja järjestetään vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä rikosoikeudenkäynnin kannalta;

- f) lapsiuhrin mukana voi olla hänen oikeudellinen edustajansa tai tarvittaessa lapsen valitsema aikuinen, ellei kyseisen henkilön osalta ole tehty päinvastaista päätöstä perustelluista syistä.
4. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten tutkinnassa kaikki lapsiuhrin tai mahdollisen lapsitodistajan kuulustelut voidaan videoida ja että videoituja kuulusteluja voidaan käyttää todistusaineistona rikosoikeudenkäynneissä kansallisen lain sääntöjen mukaisesti.
5. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia koskevissa oikeudenkäynneissä voidaan määrätä, että
- a) kuulusteltaessa ei ole läsnä yleisöä;
- b) lapsiuhria voidaan kuulla oikeudessa ilman hänen läsnäoloaan soveltuvaan viestintätekniikkaa apuna käyttäen.
6. Edellä olevia 1, 3, 4 ja 5 kohtaa sovelletaan 11 artiklan lisäksi.

15 artikla

Ehkäisy

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarkoituksenmukaiset toimenpiteet hillitäkseen kysyntää, joka edistää kaikenlaista ihmiskauppaan liittyvää hyväksikäyttöä.
2. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittaessa yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa tarkoituksenmukaisia toimia, kuten tiedotus- ja valistuskampanjoita sekä tutkimus- ja opetusohjelmia, joilla pyritään lisäämään tietoisuutta ja vähentämään ihmiskaupan uhriksi joutumisen riskiä erityisesti lasten keskuudessa.
3. Jäsenvaltioiden on edistettävä säännöllisen koulutuksen järjestämistä henkilöille, jotka työnsä puolesta joutuvat todennäköisesti kosketukseen uhrien ja potentiaalisten uhrien kanssa, esimerkiksi kenttäpoliiseille, rajavartijoille, työsuojelutarkastajille sekä terveydenhoito- ja konsulaattihenkilöstölle, jotta heillä olisi valmiudet tunnistaa ihmiskaupan uhrit ja potentiaaliset uhrit sekä tietää, miten menetellä heidän kanssaan.
4. Jäsenvaltioiden on harkittava toimenpiteiden toteuttamista sellaisten palvelujen käytön kriminalisoimiseksi, joissa on kyse 2 artiklassa tarkoitetusta hyväksikäytöstä, kun tiedetään, että palvelun tarjoaja on 2 artiklassa tarkoitetun rikoksen uhri.

16 artikla

Kansalliset raportointit tai vastaavat mekanismit

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet nimetäkseen kansallisen raportoinnin tai luodakseen vastaavan mekanismin. Tällaisten mekanismien tehtävänä on muun muassa arvioida ihmiskaupan suuntauksia, punnita ihmiskaupan torjuntatoimien tuloksia ja raportoida kansallisille viranomaisille.

17 artikla
Puitepäätöksen 2002/629/YOS kumoaminen

Kumotaan ihmiskaupan torjunnasta tehty puitepäätös 2002/629/YOS rajoittamatta kuitenkaan jäsenvaltioiden velvoitteita, jotka liittyvät kansallisen lainsäädännön osaksi saattamiselle asetettuun määräaikaan.

Viittauksia kumottuun puitepäätökseen pidetään viittauksina tähän direktiiviin.

18 artikla
Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan [KAHDEN VUODEN KULUESSA DIREKTIIVIN HYVÄKSYMISESTÄ]. Niiden on viipymättä toimitettava komissiolle kirjallisina nämä säännökset sekä kyseisiä säännöksiä ja tätä direktiiviä koskeva vastaavuustaulukko.
2. Näissä jäsenvaltioiden antamissa säännöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.
3. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

19 artikla
Raportointi

1. Komissio esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen mahdollisine ehdotuksineen [neljän vuoden kuluessa direktiivin hyväksymisestä] ja sen jälkeen kolmen vuoden välein.
2. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kaikki 1 kohdassa tarkoitetun kertomuksen laatimiseen tarvittavat tiedot. Tällaisia tietoja ovat yksityiskohtainen kuvaus 8 ja 10–16 artiklan mukaisesti sovelletuista toimenpiteistä sekä kuvaus niiden harkitsemista, 15 artiklan 4 kohdan nojalla mahdollisesti toteutettavista toimenpiteistä.

20 artikla
Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

21 artikla
Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

Tehty Brysselissä [...].

Euroopan parlamentin puolesta
Puhemies

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja